

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Жиліної Вікторії Володимирівни

«Емоційно-особистісні особливості осіб, що мають різні види та рівні хімічних залежностей», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія

Дисертаційна робота Вікторії Володимирівни Жиліної присвячена актуальній проблемі сучасної психології - вивченню емоційно-особистісних особливостей осіб із різними видами та рівнями хімічних залежностей. Актуальність дослідження визначається поширеністю залежної поведінки, ускладненням її психологічних проявів, а також потребою у поглибленні наукових уявлень про внутрішні механізми, через які залежність відбивається в емоційній сфері та особистісному функціонуванні людини. У вступі дисертації чітко визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, гіпотезу, наукову новизну та практичне значення роботи.

Позитивно слід оцінити загальну логіку дослідження. Авторка послідовно переходить від теоретико-методологічного аналізу проблеми до побудови концептуальної моделі, далі - до організації емпіричного дослідження і формулювання практичних рекомендацій. Така композиція свідчить про наукову цілісність роботи та її внутрішню узгодженість. Дисертація не справляє враження механічного поєднання окремих частин, а постає як продумане дослідження, в якому кожен етап підпорядкований розкриттю центральної проблеми.

Теоретична частина роботи виконана на належному рівні. Авторка опрацьовує сучасні підходи до розуміння хімічної залежності, приділяє увагу емоційній зрілості, емоційному інтелекту та стійким емоційно-особистісним характеристикам. Цінним є прагнення розглядати залежність не лише як поведінковий феномен, а як стан, що має складне внутрішнє психологічне підґрунтя. Такий підхід відповідає сучасним тенденціям розвитку практичної психології, у межах яких особлива увага приділяється не лише симптоматиці, а й внутрішнім ресурсам, порушенням саморегуляції та особистісним умовам змін.

Окремо заслуговує на позитивну оцінку концептуальна модель, запропонована у дисертації. Її перевага полягає в тому, що вона поєднує кілька важливих площин аналізу та задає дослідженню єдину пояснювальну логіку. Саме завдяки цьому емпірична частина роботи не виглядає відокремленою від теоретичної, а практичні рекомендації мають під собою достатньо переконливу дослідницьку основу. Наукова новизна, пов'язана з побудовою такої моделі, прямо заявлена у вступі дисертації.

Емпіричне дослідження організовано на достатньому матеріалі. Вибірка охоплює близько 300 осіб з діагностованими формами хімічної залежності різного рівня вираженості. Важливо, що дослідження має диференційований характер: авторка враховує як вид залежності, так і рівень її вираженості. Такий підхід підвищує інформативність результатів і дозволяє уникнути надмірного узагальнення.

Психодіагностичний інструментарій підібрано обґрунтовано. Комплекс використаних методик дозволяє охопити значущі аспекти досліджуваної проблеми й отримати змістовний матеріал для подальшого аналізу. Застосовані статистичні процедури є достатніми для вирішення поставлених завдань, а наведені висновки узгоджуються з поданими результатами.

Практичне значення дисертації є вагомим. Розроблений алгоритм психологічної допомоги, а також підготовлені методичні матеріали можуть бути використані в освітньому процесі, консультативній практиці, діяльності психологів-практиків та в роботі з особами, що мають залежну поведінку. Позитивно оцінюється те, що практичні висновки спираються на результати проведеного дослідження, а не мають суто декларативного характеру. Практичне значення та впровадження результатів також відображені у вступі роботи.

Слід також відзначити належний рівень апробації результатів. Основні положення дисертації викладені у 20 наукових публікаціях, серед яких 14 статей у виданнях, індексованих у міжнародних наукометричних базах. Це підтверджує достатню репрезентацію результатів дослідження в сучасному науковому просторі.

Поряд із загальною позитивною оцінкою роботи вважаю за доцільне висловити окремі побажання.

1. У теоретичній частині дисертації переконливо обґрунтовано авторський підхід до вивчення емоційно-особистісних особливостей осіб із хімічною залежністю. Разом із тим ще більшої визначеності роботі могло б надати спеціальне зіставлення авторської моделі з сучасними практико-орієнтованими підходами психологічної допомоги залежним особам, зокрема в частині визначення її прикладної специфіки та переваг.

2. Важливою перевагою дисертації є диференційований аналіз досліджуваних за видом і рівнем залежності. Водночас у подальшому розвитку цієї теми доцільним видається чіткіше окреслення меж узагальнення отриманих результатів, зокрема щодо того, якою мірою виявлені закономірності пов'язані саме з видом залежності, а якою — з рівнем її вираженості та супутніми індивідуальними відмінностями.

3. Практична частина дослідження є змістовною і добре пов'язаною з емпіричними результатами. Разом із тим прикладна цінність роботи стала б ще більш виразною за умови виділення окремого компактного блоку рекомендацій для психологів-практиків, структурованого відповідно до основних типових труднощів, виявлених у досліджуваних групах.

4. Отримані результати мають помітний потенціал для подальшого розвитку теми в площині практичної психології. Зокрема, перспективним видається продовження дослідження у напрямі уточнення того, як виявлені емоційно-особистісні особливості мають враховуватися на різних етапах психологічної допомоги.

Зазначені побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертації та мають рекомендаційний характер. Рецензована дисертація Жиліної Вікторії Володимирівни «Емоційно-особистісні особливості осіб, що мають різні види та рівні хімічних залежностей» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані результати, важливі для психологічної науки і практики. За своїм змістом, рівнем теоретичного та емпіричного опрацювання, науковою новизною і практичною значущістю

дисертація відповідає вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Рецензент

доктор психологічних наук, професор,

завідувач кафедри теорії та методики практичної психології

Державного закладу «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» С. В. Ситнік

